

RAZGOVOR: ŽELJKO ROHATINSKI, GUVERNER HRVATSKE NARODNE BANKE

Uz ovako visok fiskalni deficit ne mogu se smanjiti porezne stope

Završe li se uspješno sljedećeg tjedna pregovori o preostalim otvorenim pitanjima, novi stand-by aranžman mogao bi realno biti usvojen na sjednici Odbora izvršnih direktora MMF-a potkraj srpnja, naglašava guverner Hrvatske narodne banke. U prva četiri mjeseca inozemni dug porastao za 1,6 milijardi eura, od čega je oko 800 milijuna eura rezultat novih emisija državnih obveznica, banke su se zadužile za dodatnih 500 milijuna eura, a ostali sektori za oko 300 milijuna eura

DARKO MARKUŠIĆ

Guverner Hrvatske narodne banke Željkom Rohatinskim razgovarao o pregovorima s Međunarodnim monetarnim fondom o novom stand-by aranžmanu, rastu inozemnog duga te visokom fiskalnom deficitu koji ugrožava financijski sustav zemlje.

● **Kako ocjenjujete posljednji krug pregovora s izaslanstvom Međunarodnog monetarnog fonda? Jesu li vas iznadile primjedbe MMF-a?**

U pregovorima nije bilo nikakvih iznenađenja niti ih je objektivno moglo biti. Oni su odmah usmjereni na ključan problem visokog fiskalnog deficita koji, stvarajući brzi rast vanjskog duga, prijeti narušavanju stabilnosti financijskog sustava zemlje povećavajući njegovu ranjivost na promjene kamatnih stopa, tečaja ili na druge promjene na tržištu. Oko tog pitanja nije bilo nikakvih razmimoilaženja i MMF je jednostavno tražio da Hrvatska poduzme odgovarajuće mjere ekonomske politike kako bi se u ovoj i sljedećoj godini fiskalni deficit smanjio sukladno dugoročnijim opredjeljenjima utvrđenim već u prethodnom aranžmanu, a zbog čijeg evidentnog neispunjavanja tijekom 2003. taj aranžman nije mogao biti okončan uz pozitivnu ocjenu. Je li pri tome deficit u prošloj godini iznosio šest ili sedam posto bruto domaćeg proizvoda zapravo i nije presudno. Bitno je da je on bio znatno viši od sposobnosti financijskog sustava da ga apsorbira bez povećanja rizika za njegovu stabilnost, kao i da ekonomska politika nije uspjela ostvariti ciljeva na koje se prethodno obvezala.

● **Jesu li se neki od kredita, kao što sada kažu pojedini ministri, stvarno mogli sakriti da nitko, pa ni HNB, ni MMF za njih nije znao?**

– To je gotovo nemoguće u smislu da pojedinačni krediti nisu bili prijavljeni HNB-u od strane primarnog korisnika tih kredita kad je riječ o inozemnom zaduživanju ili da nisu bili evidentirani u bilancama poslovnih banaka kad je riječ o domaćem zaduživanju. Malo je vjerojatno da bi korištenje domaćih ili inozemnih bankovnih

kredita moglo biti »izostavljeno« i iz poslovnih knjiga korisnika kredita. Zato pretpostavljam da se pod izrazom »sakrivanje kredita« zapravo misli na dospjela neplaćena ili na ukupna dugovanja opće države prema različitim dobavljačima, neizvršene obveze prema pojedinim krajnjim korisnicima proračunskih sredstava te na slične pojave nemonetarnog karaktera koje su izvan evidencije HNB-a.

● **Poslovi parafiskalnog karaktera**

Drugo je, međutim, pitanje utvrđivanja ukupnog zaduživanja i ukupnih financijskih obveza središnje države. Zbog određenih nedorečenosti u definiranju pojma središnje države kao podskupa sektora opće države, koji osim državnih organa u užem smislu podrazumijeva i javna poduzeća, izvanproračunske fondove i slične institucije, kao i zbog nepostojanja jedinstvenog računa središnje države, bilo je moguće da takve institucije obavljaju određene poslove parafiskalnog karaktera. Da se primjerice zadužuju u svoje ime i za svoj račun uz garancije središnje države po osnovi kojih su nastale efektivne obveze za državni proračun kada se ispostavilo da te institucije nisu u mogućnosti otplatiti kredite ili da na primjer transferiraju dio tako prikupljenih sredstava za financiranje potrošnje ili u investicije koje su u domeni središnje države. Dakle, suština problema je u nedovoljnoj transparentnosti financija javnog sektora koja nije omogućavala da se na jednom mjestu koncentriraju podaci o njegovim ukupnim financijskim operacijama i da se zatim ti podaci precizno konsolidiraju na razinama središnje i opće države.

● **Kada očekujete zaključivanje novog stand-by aranžmana i držite li dobrim što je Vlada odustala od smanjenja PDV-a? U čemu će biti glavni naglasci novog aranžmana?**

– Završe li se uspješno pregovori o preostalim otvorenim pitanjima koji će se održati tijekom sljedećeg tjedna u Washingtonu, realno je očekivati da bi aranžman mogao biti usvojen na sjednici Odbora izvršnih direktora MMF-a potkraj srpnja. Okosnicu ekonomske

ŽELJKO ROHATINSKI: Financije javnog sektora nedovoljno su transparentne

TATJANA ŠILJUPETAR

politike koja će se utvrditi aranžmanom predstavljat će zaustavljanje rasta i stabilizacija odnosa vanjskog duga prema BDP-u na razini između 75 i 77 posto BDP-a.

To će se tijekom ove i iduće godine prije svega postići smanjenjem fiskalnog deficita, promjenama u strukturi njegovog financiranja s orijentacijom na supstituciju dijela inozemnog zaduživanja domaćim, ograničavanjem mogućnosti zaduživanja javnih poduzeća te djelovanjem ukupne ekonomske politike u pravcu usporavanja potražnje privatnog sektora za inozemnim kreditima. Naravno da u takvom sce-

naraju i pri razini fiskalnog deficita koja će i nakon predviđenog smanjenja još ostati relativno visoka, jednostavno nema prostora za smanjivanje stope najizdašnjeg instrumenta porezne politike. Tek pri znatno nižim razinama deficita bit će moguće smanjivati poreznu presiju, pri čemu bi bilo logično da se u funkciji izravnog poticanja proizvodnje i zapošljavanja primarno smanjuje porezno opterećenje na faktore proizvodnje, a ne na potrošnju.

● **Rast vanjskog duga nije zaustavljen, dosegno je 24,2 milijarde dolara. Unatoč rastu robnog izvoza u prva četiri**

mjeseca ove godine vanjskotrgovinski deficit iznosi 15,3 milijarde kuna. Kako komentirate ta kretanja?

– Inozemni dug Hrvatske povećan je u prva četiri mjeseca ove godine za 1,6 milijardi eura i potkraj travnja iznosio je 20,4 milijardi eura ili spomenutih 24,2 milijarde dolara. To je, izraženo u eurima kako bi se smanjio utjecaj međ valutarnih promjena na agregatni iskaz veličine duga i devize protivurjednosti bruto domaćeg proizvoda, oko 76 posto predviđenog BDP-a u ovoj godini. Od ukupno ostvarenog prirasta duga u tom razdoblju, oko 800 milijuna eura rezultat

je novih emisija državnih obveznica, banke su se zadužile za dodatnih 500 milijuna eura, a ostali sektori za oko 300 milijuna eura.

● **Tečaj kune prema euru i dalje će oscilirati**

– Ima li se na umu sezonska distribucija novog zaduživanja države i banaka koja je uvijek intenzivnija na početku nove fiskalne i poslovne godine, kao i činjenica da oko 65 posto godišnjih otplata glavnica inozemnog duga dospijeva u drugom dijelu godine, takav prirast inozemnog duga u prva četiri mjeseca kreće se u okvirima potencijalno predviđenim

Suradnja s MMF-om i status kandidata za EU spašavaju kreditni rejting

● **Očekujete li poboljšanje ili pogoršanje kreditnog rejtinga države?**

– Iako je u prošloj godini značajno pogoršan dio pokazatelja na osnovi kojih rejting agencije utvrđuju kreditni i investicijski rizik pojedine zemlje, očekivanja o dobivanju statusa kandidata za punopravno članstvo u Europskoj uniji i mogućnost zaključivanja novog stand-by

aranžmana sa MMF-om elementi su koji, za sada, neutraliziraju utjecaj pogoršanih pokazatelja na kreditni rejting Hrvatske. Zato ne očekujem da će se on u kratkom roku promijeniti. Samo, neka nas to ne zavarava. Problemi postoje i traže rješavanje. Ne uspijemo li u tome te je pitanje vremena kad će se oni odraziti i na kreditni rejting.

Administrativno određivanje ugovornih kamata neće biti efikasno

● **Kako komentirate Vlastinu namjeru određivanja najviše dopuštene ugovorne kamatne stope. Držite li potrebnim takvo reguliranje i očekujete li da će zbog toga doći do pada kamatnih stopa?**

– Za razliku od nedvojbeno potrebe preciznog definiranja zatezne kamatne stope kao kazne za neispunjavanje ugovornih obveza, administriranje u sferi ugovornih kamata kao tržišne kategorije u načelu nije

poželjno, a pitanje je može li uopće biti i efikasno. U sustavu u kojem krediti sadrže valutnu klauzulu, a banke zbog odnosa ponude i potražnje imaju relativno široku mogućnost variranja kamatnom maržom, manipulativnim troškovima, visinom pologa i kamatnom stopom na taj polog, rokovima dospjeća i sličnim elementima cijene ponude kredita, efektivna kamatna stopa može se znatno razlikovati od formalno ugovorene.

novim stand-by aranžmanom. Očekuje se da će tome značajno pridonijeti i najavljeno odustajanje državnog proračuna od izdavanja nove emisije obveznica na japanskom tržištu u iznosu od 25 milijardi jena koliko iznose obveze vraćanja ranije korištenih kredita, kao i odgoda te smanjenje novog inozemnog zaduživanja ostalih subjekata iz javnog sektora.

Što se tiče tekuće razmjene s inozemstvom, podaci za prva četiri mjeseca ukazuju na ubrzanje rasta robnog izvoza (za 13,1 posto izraženo u kunama) uz niže stope rasta uvoza (4,2 posto), ali je to još uvijek nedovoljno da bi rezultiralo pozitivnim promjenama ukupnih odnosa u sferi tekućih transakcija platne bilance. Njezin deficit iznosio je u prvom tromjesečju ove godine 1,5 milijardi dolara i za trećinu je nominalno veći od prošlogodišnjeg, uz blago smanjenje izraženoj pokrivenosti uvoza roba i usluga izvozom sa 66,3 na 64,9 posto. Sve to jasno ukazuje na intenzitet akumuliranih neravnoteža i strukturnih poremećaja u odnosima

Hrvatske s inozemstvom čije ublažavanje predstavlja imperativ ekonomske politike u dužem roku.

● **Kakve trendove predviđate za ovu godinu? Očekujete li da će doći do usporavanja rasta vanjskog duga?**

– Temeljem ostvarenih kretanja u prva četiri mjeseca, ocjene efekata očekivanog zaključivanja novog stand-by aranžmana te u pretpostavku da cijena nafte na svjetskom tržištu neće dalje rasti, ocjenjenjem da bi u 2004. BDP mogao realno porasti za 3,4 posto uz godišnju stopu inflacije do 2,5 posto. Deficit tekućih transakcija platne bilance iznosio bi oko 5,5 posto BDP-a, dok bi se odnos između inozemnog duga izraženog u eurima i tog proizvoda stabilizirao na razini od oko 77 posto. Primarni dug i novčana masa nominalno bi porasli po stopama između 8 i 9 posto, a stopama banaka poduzećima i stanovništvu za oko 14 posto. Tečaj kune prema euru i dalje će lagano oscilirati u rasponu između 7,35 i 7,7 kuna za euro.

ISTRAGA O POLICIJSKOM TIMU RANKA OSTOJIĆA

Franciškić: Napadi na mene su još jedan uradak iz obavještajne kuhinje trija Bagić, Turek, Pukanić

Optužen da je član Ostojićevog obavještajnog tima, brigadir HV-a Dragutin Franciškić govori o teroristima koji su u Hrvatsku unijeli eksploziv, a nitko ih nije uhitio. Napadu iz »Nacionala« uopće se ne čudi. Bagić i Turek su morali otići s funkcija i sad Pukanić kao njihov osvetnik »mlati gdje god i koga stigne«, objašnjava umirovljeni brigadir HV-a

ŽELJKO PERATOVIĆ

Na zahtjev Državnog odvjetništva policija obavlja izvide o djelovanju tzv. Ostojićevog tima ili policijskog tima ustrojenog pri Ravnateljstvu policije za borbu protiv terorizma i organiziranog kriminala. Bivši ravnatelj policije sâm je izjavio da je takav tim ustrojio, jer nije imao povjerenja u tajne službe, odnosno bojao se da će od njih procuriti informacije koje bi mogle naštetiti akcijama za suzbijanje navedenih teških kaznenih djela. Nakon smjene s dužnosti Ostojić je policiji i državnom odvjetništvu predao nalaze svoje ekipe, koja je ubrzo rasformirana.

Kako je poznato, zahvaljujući svom timu, bivši je ravnatelj policije uspio ući u trag haaskom optuženiku Ivići Rajiću, koji je pod promjenjenim identitetom u Splitu čak i prošle godine uživao zaštitu pojedinih struktura u Ministarstvu obrane. Zato se i iz ureda Glavne haške tužiteljice Carle del Ponte mogla čuti zabrinutost nad sudbinom policajaca koji su nakon rasformiranja tima bili raspoređeni na marginalne zadatke.

Ostojićevi protivnici nisu se zadovoljili njegovim odlaskom iz policije i rasformira-

vanjem njegove ekipe. HSP-ovac Pero Kovačević tražio je raspravu na saborskom Odboru za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost o ispitivanju zakonitosti rada Ostojićevog tima. Tjednik »Hrvatsko slovo« objavilo je parobavještajnu konstrukciju po kojoj je Ostojićev tim djelovao na području BiH nadzirući trgovinu drogom i ljudima, a da je svemu blagoslov dao bivši premijer Račan, jer je, navodno, novac koji je policijska ekipa ostvarila takvom trgovinom išao u blagajnu SDP-a.

Predsjednik SDP-a Ivica Račan kazao je da nema potrebe komentirati napise u marginalnom desničarskom glasilu, napominjući da policija radi izvide na osnovu onoga što je sâm Ranko Ostojić ostavio kao rezultate rada svoje ekipe.

● **Omiljena meta u tjedniku »Nacionala«**

Direktor »Nacionala« Ivo Pukanić kojeg je pak Ostojić označio kao osobu koja je s bivšim ravnateljem POA Franjom Turekom i bivšim savjetnikom predsjednika Mesica, Željkom Bagićem, štitila organizirani kriminal, pozdravio je djelovanje policije u slučaju »Ostojićevog tima« objavivši širok popis vanjskih suradnika iz tzv.

obavještajnog podzemlja s kojima je taj tim navodno suradivao.

Jedan od glavnih krimena Ostojića i njegove ekipe, po Pukaniću, dezinformiranje je Haaške tužiteljice Carle del Ponte da je general Gotovina boravio u Hrvatskoj.

Dragutin Franciškić, umirovljeni brigadir HV-a i potpredsjednik udruge »Branitelji Hrvatske« redovito je meta napisa o tzv. obavještajnom podzemlju koje »za novac širi dezinformacije da je Gotovina u Hrvatskoj«.

Jesen su ga tako »Globus« i »Jutarnji list« predstavili šefom obavještajnog podzemlja koje ne samo da je širilo dezinformacije o Gotovini već da je i falsificiralo SFOR-ove dokumente o njegovom kretanju između Hrvatske i BiH.

Uz tekstove o Franciškićevom navodno špijunsko-izdajničkoj ulozi objavljena je i njegova fotografija za koju kaže da je snimak koji je napravila POA dok ga je uhodila. Spomenuti mediji nisu željeli objaviti demanti, a Višeg časti HND-a odbacilo je Franciškićev zahtjev da osudi takvo pisanje, ocjenjujući da su novinari koji su Franciškićevu proglasili stranim špijunom »postupili profesionalno«.

– Začudila me odluka Vije-

DRAGUTIN FRANČIŠKOVIĆ: Optužen da je član Ostojićevog obavještajnog tima

RAJKO ŠOBAT

ča časti HND-a jer ne znam kako se može reći za tekste koji se ne oslanjaju ni na kakve dokaze ili izjave, i koji su ilustrirani materijalom koji im je dostavio bivši šef POA Franjo Turek, da su profesionalno napravljeni, kaže za Nedjeljni Vjesnik Franciškić. No, napadu iz »Nacionala« uopće se ne čudi.

– To je još jedan uradak iz obavještajne kuhinje trija Željko Bagić, Franjo Turek i Ivo Pukanić, koja je proizvela brojne afere u kojima su konkretni ljudi bez ikakvih dokaza optuživani za grozne stvari. Bagić i Turek su morali otići s funkcija i sad Pukanić kao njihov osvetnik »mlati gdje god i koga stigne«, objašnjava umirovljeni brigadir HV-a.

● **»Moji su biografski podaci poznati«**

Dragutin Franciškić nije javnosti nepoznata osoba. Dao je nekoliko intervjua o djelovanju paralelnog sustava zapovjedanja iz MORH-a kojeg je smatrao odgovornim za ratne zločine i kriminal koji se događao u Domovinskom ratu. Nedavno je u svečanosti proslavi Dana Zbora narodne garde na stadionu NK Zagreb kritizirao poteze državnog vrha iz 1990./91., zbog kojih smo gotovo nes-

premni ušli u rat.

– Bez obzira što su podaci o mojoj biografiji javno dostupni, Pukanić i njegovi nalagodavci me nastoje poniziti predstavljajući me »služenim obavještajcem, nezadovoljenim ambicijama«. Lako je provjeriti da sam ja bio prvi na čelu obavještajno-sigurnosne službe u MORH-u, od jeseni 1990. do proljeća 1991. Tada na čelo te službe dolazi Josip Perković, zadnji šef Udbe SRH, koji vojnoj tajnoj službi mijenja ime u sigurnosno informativna služba, objašnjava.

O svojim vezama s bivšim ravnateljem policije Rankom Ostojićem kaže:

– Kad me jesenas dio medija po nalogu Bagića i Tureka optužio da cinkam Gotovinu, Ranko Ostojić mi se zabrinuo za moju egzistenciju javio i ponudio policijsku zaštitu. Procijenio sam da mi policijski čuvari nisu potrebni. Kad sam se uvjerio da on nema ništa s medijskom hajkom na mene, a neke osobe bliske Bagiću i Tureku uvjeravale su me u suprotno, kao što je to i dužnost svakog građanina, prenio sam ravnateljstvu policije neka svoja saznanja iz sfere terorizma i organiziranog kriminala. Konkretno, radi se o počinjenom terorističkom činu u susjednoj državi kojom prilikom je uniš-

ten gospodarski objekt i ranjena su dva radnika. Osobe koje su počinile taj teroristički čin kasnije su unijele eksploziv u RH s namjerom da nastave s terorističkim akcijama u sprezi s organiziranim kriminalom, otkriva naš sugovornik.

Franciškić ne zna što je poduzeo na osnovu njegovih informacija jer je Ranko Ostojić ubrzo smijenjen s funkcije.

– Sad Ivo Pukanić piše da načelnik kriminalističke policije u ravnateljstvu policije Dragutin Cestar provodi istragu nad tzv. Ostojićevim timom, jer da su njemu dobro poznate stvari kojim se taj tim bavio, ali je on bio maknut u stranu. To su gluposti. Upravo me je Ranko Ostojić uputio na Dragutina Cestara da mu prenesem svoja saznanja u vezi spomenutih slučajeva, što sam ja i učinio.

No, budući da je Cestar po zemljakoj liniji blizak bivšem šefu POA Franju Tureku koji me uhodio, bojim se da se po pitanju terorista nije daleko odmaklo, jer je uslijedio napad na mene pa sam o tome izvijestio policiju, a ne mam informaciju da su teroristi uhićeni, zaključuje priču o svojoj ulozi u »obavještajnom podzemlju« umirovljeni brigadir HV-a Dragutin Franciškić.